Opetus- ja kulttuuriministeriö **30.9.2021**
Talousjohtaja Pasi Rentola

Eduskunta

Valtiovarainvaliokunta, sivistys- ja tiedejaosto

Lausunto

Jaoston kokous 01.10.2021

Asia: HE 146/2021 vp hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Hallitus jatkaa vuoden 2022 talousarvioesityksessä panostuksia kasvatukseen, perus- ja toisen asteen koulutukseen, korkeakouluopetukseen ja tieteeseen sekä kulttuuriin ja taiteeseen, liikuntaan ja nuorisotyöhön. Talousarvioehdotuksen toimilla nostetaan suomalaisten osaamista ja vahvistetaan tutkimuksen vaikuttavuutta. Luovaa työtä ja tuotantoa sekä niiden tasa-arvoista saatavuutta tuetaan sekä edistetään liikunnallista elämäntapaa, hyvinvointia ja terveyttä.

Varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kolmivuotisia kehittämishankkeita jatketaan. Niiden tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten oppimistuloksia ja vähentää eriarvoistumista. Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan varataan yhteensä 80 milj. euroa. Varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi sekä osallistumisasteen nostamiseksi toteutetaan kaksivuotisen esiopetuksen pilotointihanketta sekä kehitetään kolmiportaisen tuen mallia.

Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan varataan yhteensä 75,2 milj. euroa. Ohjelman tavoitteena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, tukea opettajuutta sekä vahvistaa perusopetuksen laatua. Hankkeella pyritään puuttumaan mm. oppimistulosten eriytymiseen, vahvistamaan oppimisen tukea ja koulutuksen laatua sekä tukemaan joustavia ja yksilöllisiä siirtymiä varhaisina vuosina.

Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen perusopetuksessa ja toisella asteella varataan 20 milj. euroa vuonna 2022 ja 29 milj. euroa vuodesta 2023 lukien.

Oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanoa jatketaan ikäluokka kerrallaan. Uudistukseen kohdennettavat lisämäärärahat vuoden 2022 talousarvioesityksessä ovat yhteensä 65 milj. euroa, josta lukiokoulutukseen kohdentuu 29,1 milj. euroa ja ammatilliseen koulutukseen 14,4 milj. euroa.

Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman strategista valmistelutyötä jatketaan vuonna 2022. Tavoitteena on lukiolaisten hyvinvoinnin edistäminen sekä lukiokoulutuksen tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja saavutettavuuden vahvistaminen. Samalla kiinnitetään huomiota laaja-alaiseen yleissivistykseen, osaamisen parantamiseen, oppimiserojen kaventamiseen, oppivelvollisuuden laajentamiseen ja jatkuvan oppimisen valmiuksien kasvattamiseen. Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman toteuttamiseen osoitetaan 10 milj. euroa.

Ammatilliseen koulutukseen esitetään opetuksen ja ohjauksen resurssien lisäämiseen hallitusohjelman mukaisesti 70 milj. euroa. Lisämäärärahaa voidaan käyttää uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen ja nykyisten tuntiopettajien opetustuntimäärän lisäämiseen sekä tarvittavan opetuksen tukihenkilöstön palkkaamiseen. Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen varataan

kehyspäätöksen mukaisesti 43 milj. euron lisäpanostus. Vuosille 2020-2024 ajoittuvilla määräaikaisilla lisäpanostuksilla on tavoitteena kouluttaa 5 000 uutta lähihoitajaa.

Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamiseen esitetään 5 milj. euroa. Vuosien 2022–2024 aikana toteutetaan oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määräytymisperusteiden uudistamisen kokeilu, jolla tuetaan nuorten kouluttautumista ja työllistymistä. Kokeiluun on varattu kaikkiaan 15 milj. euroa.

Jatkuvaa oppimista kehitetään erityisesti työikäisen väestön osaamisen kehittämiseen, heikkojen perustaitojen omaavien osaamisen vahvistamiseen sekä ikääntyneiden työllistymisen helpottamiseen. Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen toiminta on käynnistymässä.

Korkeakouluopetuksen ja tutkimuksen rahoitus nousee yhteensä 87 milj. eurolla. Suomen Akatemian myöntövaltuus vuonna 2022 on 390,5 miljoonaa euroa. Myöntövaltuus on vuoden 2021 tasolla, kun otetaan huomioon kertaluonteisten lisäysten poistuminen.

Korkeakoulutusta kehitetään muuttuvia tarpeita vastaavaksi. Joustavia opiskelumahdollisuuksia kohennetaan siten, että työurat pitenevät ja osaamista on mahdollista kehittää jatkuvasti. Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan myös korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä.

Tutkimus- ja tiedeyhteisön kansainvälistä kilpailukykyä ja vetovoimaa tuetaan panostamalla tutkimusympäristöihin ja tutkimusinfrastruktuureihin. Suomi isännöi ja rahoittaa yhtä eurooppalaisen suurteholaskennan EuroHPC -yhteisyrityksen supertietokonetta.

Vuonna 2022 osana EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmaa korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen osoitetaan yhteensä 40,5 milj. euroa tutkimusmäärärahavaltuutta ja 33,7 milj. euroa määrärahoja. Kertaluonteisesta määrärahalisäyksestä 15 milj. euroa on korkeakoulutuksen lisäaloituspaikkoihin.

Korkeakouluindeksit otetaan täysimääräisesti huomioon ja yliopistoja pääomitetaan 67 milj. eurolla Sitran lahjoitukseen perustuen. Talousarvioon sisältyy valtuus Varastokirjaston uudesta vuokrasopimuksesta aiheutuviin menolisäyksiin vuodesta 2023 alkaen.

Opintotuen määrärahat kasvavat yhteensä noin 55 milj. euroa, josta 33 milj. euroa aiheutuu takausvastuumenojen ja opintolainahyvitysten määrän kasvusta, 13,5 milj. euroa opintorahamenojen kasvusta ja 9,1 milj. euroa koulumatkatukioikeuden laajentumisesta osana maksutonta toista astetta. Opintorahat nousevat opintotuen ostovoimaa turvaavasti 1.8.2022 lukien indeksimuutoksen johdosta noin yksi prosenttia. Määrärahojen mitoituksessa on myös huomioitu opintolainaehtojen joustavoittaminen koronasta johtuvista syistä 1.8.2021 lukien vuoden 2021 tai sen jälkeen valmistuvien opintolainansaajien asemaa turvaavasti. Lisäksi hallitus päätti korottaa opintotuessa käytettäviä opiskelijan omia tulorajoja määräaikaisesti. Tätä koskeva hallituksen esitys opintotukilain muuttamisesta annetaan eduskunnalle täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä.

Taiteen ja kulttuurin määrärahataso nousee 2,74 milj. euroa. Määrärahatason nousu aiheutuu panostuksista luovaan talouteen ja esittävän taiteen valtionosuusuudistukseen.

Tavoitteena on saada taiteen ja kulttuurin tekeminen, tuotanto, kulutus ja käyttö palautumaan mahdollisimman hyvin koronapandemian aiheuttamaa kriisiä edeltävälle tasolle. Talousarvioesityksessä edistetään luovaa taloutta ja kulttuuritoimintaa perustamalla rahasto, jonka pääomaan valtio osoittaa 7,5 milj. euroa. Lisäksi osana elpymys- ja palautumissuunnitelmaa osoitetaan 14 milj. euroa menojen ja avustusten maksamiseen kulttuurin ja luovien alojen yrityksille, yhteisöille ja toimijoille innovatiivisten palvelujen sekä tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Yhteensä tarkoitukseen varataan tulevina

vuosina noin 40 milj. euroa, josta opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan noin 30 milj. euroa ja työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan noin 10 milj. euroa.

Museoiden ja esittävän taiteen valtionosuuksiin varatut määrärahat kasvavat 14,9 milj. euroa. Määrärahan lisäyksestä 5,9 milj. euroa aiheutuu kustannustason muutoksista. Vuonna 2022 esittävän taiteen rahoitusjärjestelmän uudistus laajenee koskemaan esittävän taiteen valtionosuuksia. Uudistamiseen on varattu yhteensä 13 milj. euroa, joka on 8,5 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2021. Uudistus lisää joustavuutta kulttuurin alan rahoitukseen.

Kansallisteatterin peruskorjaukseen on varattu kehyskaudella yhteensä 50 milj. euroa, josta 10 milj. euroa vuodelle 2022. Tämän lisäksi hallitus on sitoutunut korvaamaan Suomen Kansallisteatterin peruskorjaus- ja perusparannushankkeen valituksista aiheutuneet kohtuulliset lisäkustannukset ensi vuoden aikana.

Näyttelypalkkiojärjestelmä vakinaistetaan vuodesta 2022 lähtien ja tarkoitukseen varataan 1 milj. euroa. Määräraha on pysyvä. Yksityisen kopioinnin hyvityksen määräraha on vuoden 2021 tasolla eli 11 milj. euroa.

Juutalaisten seurakuntien turvallisuuden parantamiseen osoitetaan 150 000 euroa. Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtäviin, hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon osoitettuun määrärahaan tehdään indeksitarkistus, joka on noin 1,9 milj. euroa.

Liikuntaan ja urheiluun ehdotetaan yhteensä 141 miljoonaa euroa. Määrärahataso laskee kuluvaan vuoteen nähden 20 milj. eurolla, josta osa selittyy kuluvan vuoden kertaluonteisten lisäysten poistumisella. Rahapelitoiminnan määrärahat liikuntaan ja urheiluun vähenevät edellisvuoteen verrattuna 9,1 milj. euroa. Vähennystä aiheuttaa myös Liikkuva -ohjelmiin varatun määrärahamomentin poistuminen.

Nuorisotyön edistämiseen ehdotetaan 76,5 milj. euroa. Määrärahataso laskee yhteensä 4,5 milj. euroa kuluvaan vuoteen verrattuna. Rahapelitoiminnan tuoton laskusta nuorisotyön osuus on 3,2 milj. euroa. Nuorisotyön tavoitteena on vahvistaa nuorten osallisuutta ja elämänhallintaa sekä mahdollisuuksia tasavertaisiin ja saavutettaviin harrastuksiin.

Lasten ja nuorten maksuttoman harrastustoiminnan kehittämiseen ja järjestämiseen (ns. harrastamisen Suomen malliin) kohdennetaan kehyspäätöksen mukaisesti 14,5 milj. euroa. Malli tukee lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan pääsääntöisesti koulupäivän yhteydessä. Malli edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä.

Rahapelitoiminnan tuottoarvio tieteen taiteen, kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön rahoittamiseen on 361,6 milj. euroa. Tuottoarvio on laskenut koronaviruspandemian sekä pelihaittojen vähentämiseksi tehtyjen toimien vuoksi. Budjettiriihessä päätetyn mukaisesti rahapelitoiminnan tuoton alenemista kompensoidaan ensi vuonna 330 milj. eurolla ja vuonna 2023 310 milj. eurolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus kompensaatiosta on ensi vuonna 174 milj. euroa, josta 42 milj. euroa toteutetaan muuttamalla arpajaisveron jako-osuuksia ja loppuosa lisäämällä määrärahaa yleiskatteellisille momenteille.

Hallitus on käynnistänyt hankkeen rahapelitoiminnan järjestämisestä valtion talousarviossa vuodesta 2024 lukien. Hanke valmistuu lukuvan vuoden loppuun mennessä. Tavoitteena on luoda rahapelitoiminnan edunsaajille vakaa ja ennustettava rahoitusjärjestelmä siten, että yhtiön tuoton käsittely valtion talousarviossa toteutuu nykyistä selkeämmin. Kyseessä on pidemmän aikavälin rakenteellinen kehittämishaaste ja siksi valmistelutyössä on mukana parlamentaarinen seurantaryhmä.